

Viitorul comunității românești din Ucraina **o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului**

Broșură

**Institutul de Studii Politice și Capital
Social din Cernăuți**

Viitorul comunității românești din Ucraina

– o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului.

Broșură, Institutul de Studii Politice și Capital Social, Cernăuți, 2023

Coordonator: lect. univ. dr. Marin Gherman

Echipe IPSSC: Mariana Belciuc, Sergiu Barbuța, Vasile Barbuța,

Institutul de Studii Politice și Capital Social (IPSSC) este un centru analitic înregistrat la Cernăuți (Ucraina) ca ONG cu profil științific pentru desfășurarea unor cercetări în domeniul științelor politice, sociologiei, relațiilor internaționale și geopoliticii. Un scop important al centrului analitic este elaborarea unor recomandări practice și facilitarea acumulării capitalului social în spațiul transfrontalier. Misiunea Institutului de Studii Politice și Capital Social este de a studia interdisciplinar procesele social-politice și de a promova dezvoltarea instituțiilor politice.

Obiectivele noastre:

- Realizarea de cercetări în domeniul științelor politice, sociologiei, relațiilor internaționale și geopoliticii;
- Facilitarea dezvoltării instituțiilor politice în regiunile Ucrainei și acumularea în interiorul acestora a unui capital social pozitiv;
- Evaluarea de către experții Institutului a proceselor informaționale, analiza și monitorizarea presei, efectuarea cercetărilor și prezentarea rezultatelor;
- Elaborarea unor noi metode de măsurare a capitalului social, perfecționarea metodologiei de studiere a acestuia;
- Monitorizarea procesului de asigurare a drepturilor minorităților naționale, etnice, lingvistice și altor minorități din Ucraina;
- Informarea cuprinzătoare, completă și imparțială a populației despre evenimentele politice și consecințele acestora, modificările legislației și publicarea unor rapoarte analitice privind starea democrației și a capitalului social din Ucraina;
- Dezvoltarea democrației locale și autoguvernării în contextul reformei administrativ-teritoriale;
- Introducerea unor practici eficiente de management social prin instruire și informarea populației;
- Facilitarea acumulării capitalului social în contexte transfrontaliere pentru a consolida parteneriatele dintre Ucraina (sau regiunile sale) și statele membre ale comunității europene.

Această broșură a fost tipărită cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni – www.dprp.gov.ro

Conținutul acestei broșuri nu reprezintă poziția oficială a Departamentului pentru Românii de Pretutindeni

DEPARTAMENTUL PENTRU
ROMÂNII DE PRETUTINDENI

© Institutul de Studii Politice și Capital Social, 2023

INTRODUCERE

Tânăra generație de români din Ucraina a avut cel mai mult de suferit în urma războiului. Un val de refugiați, reprezentând cetățeni ucraineni de etnie română, au ajuns în România, în special în orașele din apropierea frontierei. Mulți tineri din Ucraina se află în statele UE, în Marea Britanie, Canada sau SUA. Unii au decis să rămână acasă – în mediul comunităților istorice din care fac parte. De situația, opiniile și așteptările acestei generații depinde în mod direct viitorul comunității românești din Ucraina.

Se vor mai întoarce cei plecați acasă? Ce așteptări au? În ce limbă vorbesc acum și în ce limbă vor vorbi cu copiii lor? De ce depinde revenirea acasă după sau în perioada războiului? Care sunt necesitățile lor culturale? Care este situația tinerei generații de români din Ucraina și care este cea a refugiaților de etnie română din UE?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți (IPSSC) a realizat în perioada 1 iulie – 31 octombrie 2023 un studiu în cadrul proiectului „Viitorul comunității românești din Ucraina – o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului”, finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Proiectul s-a desfășurat în regiunea Cernăuți (Ucraina), județul Suceava (România) și în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgie), având ca obiectiv general realizarea unui studiu interdisciplinar – o radiografie sociologică a viitorului comunității românești din Ucraina din perspectiva tinerei generații. Echipa de cercetare s-a compus din specialiști în sociologie, politologie și relații internaționale, reprezentanți ai comunității românești din Ucraina, cu studii obținute la universitățile din Cernăuți și București.

Broșura oferă o serie de informații privind situația tinerilor români rămași în Ucraina; celor aflați pe teritoriul României și a celor care locuiesc de la începutul războiului într-un alt stat în care limba de conversație nu este româna. Studiul a continuat și a aprofundat efortul analitic al IPSSC din 2022, an în care Rusia a invadat statul ucrainean la scară largă, în cadrul proiectului de cercetare „Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului (barometru social)”.

SITUAȚIA TINERILOR DE ETNIE ROMÂNĂ ÎN PERIOADA RĂZBOIULUI RUȘO-UCRAINEAN: CONTEXT POLITIC, JURIDIC ȘI INFORMAȚIONAL

La 24 februarie 2022 Rusia a declanșat o invazie la scară largă asupra Ucrainei, generând cele mai mari distrugerii pe teritoriul Europei după încheierea celui de al Doilea Război Mondial. Comunitatea românească din Ucraina a fost afectată atât direct, cât și indirect de conflictul armat apărut pe teritoriul statului lor.

Potrivit studiului realizat de IPSSC în octombrie 2022 în cadrul proiectului „Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului (barometru social)”, finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, 73% dintre etnicii români adulți au declarat că cea mai gravă problemă determinată de război este nesiguranța.

Urmează în acest rating al problemelor generate de război sărăcia și problemele economice (50%), imposibilitatea părăsirii Ucrainei de către bărbații de vârstă înrolării (32%), creșterea tensiunilor sociale, a intoleranței și urii în societate (27%), părăsirea localităților de către tineri și copii (25%), problema funcționării normale a instituțiilor de învățământ (25%). De asemenea, 15% dintre românii din Ucraina au numit întreruperea curentului electric, a aprovizionării cu gaz și apă ca fiind o problemă gravă din perioada războiului. Sosirea în localitate a unui număr mare de persoane strămutate intern deranjează cel mai puțin comunitatea românească¹.

Situația tinerilor români din Ucraina a reprezentat un subiect al îngrijorării comunității vorbitoare de limba română atât în regiunea Odesa, aflată mai aproape de zona confruntărilor armate, cât și în regiunile Cernăuți și Transcarpatia din vestul țării. Merită menționat faptul că atât nesiguranța, cât și mobilizarea în armată a tinerilor sau părăsirea Ucrainei de către tineri și copii reprezintă un factor de risc pentru continuitatea identitară și lingvistică a comunității românești din Ucraina.

Problemele tinerilor români din Ucraina au fost menționate și de către reprezentanții autorităților locale. De exemplu, într-un interviu acordat presei naționale din România, primarul comunei Ciudei din regiunea Cernăuți, Anatolie Pițul, a subliniat că tot mai mulți tineri se mută în UE, la grădinițe sunt mai puțini copii, iar bărbații sunt înrolați în armată pentru a opri agresiunea Federației Ruse. Primarul a mai spus că tot mai mulți tineri au părăsit comuna Ciudei, proces care poate fi observat în baza numărului de copii înscriși la grădiniță. De asemenea, au fost sistate construcțiile de case în satele din jur. Timpul parcă s-a oprit pe loc, spune primarul comunei:

„Mulți bărbați din comuna noastră munciau în stațele dezvoltate ale Uniunii Europene. După declanșarea invaziei la scară largă, ei nu s-au mai întors acasă, ci și-au luat cu ei soțiile și copiii. Într-un fel, familiile noastre s-au reunit, dar apar alte probleme. Lipsesc deja unii specialiști în comuna noastră, nu găsim meșteri de care avem nevoie foarte mult”².

Potrivit presei de limba română din regiunea Cernăuți, pe timp de pace în localitatea Godinești din cadrul comunei Ostrița, re-

giunea Cernăuți, se nașteau anual între 15 și 20 de copii, care completeau grupele grădiniței și clasele școlii de cultură generală. Acum, ca efect colateral al invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei, numărul este în continuă descreștere. „Anul acesta am înregistrat nașterea unui singur copil. Câțiva copii s-au născut la părinții aflați peste hotare. Oricum, îi considerăm că sunt de-ai noștri și sperăm că se vor întoarce în sat”, a declarat starostele (reprezentantul primarului) satului Godinești, Viorel Botlung pentru ziarul „Monitorul bucovinean”³.

În același timp, presa de limba română din Ucraina a informat cititorii despre etnicii români uciși pe front. Potrivit observațiilor jurnaliștilor români din Ucraina, comunitatea românească din nordul Bucovinei, Ținutul Herța, Maramureșul din dreapta Tisei, nordul și sudul Basarabiei „își plânge fiii, soții, tații și bunicii care s-au stins în acest război crunt. Comisariatele militare nu oferă informații despre apartenența etnică a celor mobilizați în armată sau uciși pe front, menționând că toți – indiferent de limbă și naționalitate – sunt cetățeni ai Ucrainei”⁴. Agresiunea Rusiei asupra Ucrainei „a adus mult necaz” și în localitățile din fostul raion Hliboca, arată „Glasul Bucovinei”. „Mai tineri sau mai în vârstă, mulți dintre copământenii noștri au luat arma în mână și au plecat să apere țara. Din păcate, unii dintre ei nu s-au mai întors acasă la cei dragi”, scrie jurnalistul Gheorghe Semeniuc⁵.

Ucraina se confrunta deja cu un declin accentuat al populației înainte de război, însă efectele invaziei ruse ar putea produce o adevărată catastrofă demografică, conform studiului „Tragedia demografică a Ucrainei: un al doilea Holodomor?”⁶, realizat

de specialistul în dinamica populațiilor Jose Miguel Guzman, profesor asociat la El Colegio de Mexico.

„Sunt prezente toate elementele care pot crea o catastrofă demografică: un exces de decese cauzate de război, mobilitate internă extremă, o creștere a emigrației (refugiați), mai puține nașteri și pierderi probabile de teritoriu”, arată demograful. Chiar și după terminarea conflictului militar, efectele vor fi resimțite pe parcursul mai multor decenii: populația va continua să scadă, durată și calitatea vieții vor avea de suferit, iar natalitatea va atinge noi recorduri negative, menționează specialistul.

Diverse organe de presă din România au publicat articole scrise de jurnaliști ucraineni, care au analizat pentru publicul român contextul general al situației în care se află tinerii din Ucraina. Anna Neplii, jurnalistă la „Kyiv Post”, a scris pentru presa de la București că agresiunea rusă la scară largă a afectat

fiecare cetățean al Ucrainei. Războiul a separat sute de mii de familii – copiii și soțiile au trebuit să părăsească granițele Ucrainei. Aceasta în condițiile în care

Ucraina continuă să mobilizeze bărbați cu vârste cuprinse între 18 și 60 de ani. Prin urmare, mii

de tineri de 17 ani s-au trezit în fața „ultimului tren”, urmând să se decidă dacă

trec cu traiul în străinătate sau rămân acasă. „La urma urmei, nu se știe cât va continua războiul. Teama stărnită de potențiala participare la operațiuni de luptă este complet firească, iar la

numai 17 ani este greu să ieși o decizie

de care, de fapt, îți depinde viața. Să îți lași familia, prietenii și temelii viitorului tău în Ucraina pentru a merge în necunoscut, ca să

construiești totul de la zero pe cont propriu? Sau să rămâi în Ucraina alături

de cei dragi, într-un pericol constant, în speranța că țara va trece peste toate cumpenele și va avea

un viitor corespunzător așteptărilor tale?”⁷, scrie jurnalista despre dilemele care au apărut în fața tinerilor din Ucraina, constatarea respectivă fiind valabilă și pentru etnicii români.

Imediat după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei, Rada Supremă de la Kiev a introdus legea marțială, prelungind-o cu câte 90 de zile în mai multe etape până în momentul de față. În Ucraina se exclude organizarea de alegeri parlamentare, locale sau prezidențiale. Legea care interzice bărbaților cu vârste cuprinse între 18 și 60

de ani să părăsească țara, a fost prelungită de mai multe ori⁸. De asemenea, în Ucraina au fost interzise acțiunile în masă, protestele, mitingurile, iar spațiul informațional a devenit mult mai controlat de autorități. De exemplu, zilnic posturile centrale de televiziune difuzează aceleași emisiuni în cadrul unor teleshows naționale, care se bazează pe o interpretare oficială a evenimentelor din Ucraina.

În această perioadă au apărut și voci critice în Occident privind modul cum își organizează centralizat Kievul propriul spațiu informațional. Potrivit „Le Monde” de la începutul invaziei, canalele TV care pot fi urmărite gratis în Ucraina difuzează aceleași buletine de știri, promovând o uniformizare a informației care, declarativ, se pune în slujba efortului de război al țării. Opoziția și unii analiști au declarat că programele sunt instrumentalizate de administrația președintelui Volodimir Zelenski. Din cauza invaziei Rusiei, armata impune o cenzură militară strictă. Spre exemplu, redacțiile de știri trebuie să aștepte patru ore înainte de a difuza imagini ale atacurilor rusești care au lovit ținte ucrainene pentru a nu ajuta inamicul să „corecteze tirurile”. De asemenea, se dorește ca televiziunile să ajute la menținerea unei coeziuni în rândul populației și să susțină lupta împotriva tentativelor de destabilizare din partea Rusiei⁹.

În acest context, au fost reluate discuțiile privind accesul populației, inclusiv al tinerilor, la surse veridice de informații privind evenimentele din Ucraina.

Merită menționat faptul că presa de limba română din Ucraina a făcut tot posibilul pentru susținerea Ucrainei în spațiul informațional în contextul războiului lansat de Rusia. Majoritatea jurnaliștilor au preluat narațiunile oficiale ale Ucrainei, care au ca scop să opună o rezistență informațională și social-politică agresorului. În această perioadă nu au fost întâlnite pe paginile publicațiilor de limba română sau în rețelele de interacțiune socială poziționări pro-ruse sau anti-ucrainene.

Presa de limba română a încurajat colaborarea româno-ucraineană, arătând că România s-a implicat activ în susținerea refugiaților pe teritoriul său, în sprijinul umanitar și diplomatic al Ucrainei în perioada de restriște. În același timp, nu au fost ignorate subiectele sensibile și problemele tradiționale ale comunității românești acumulate pe parcursul ultimilor decenii: moldovenismul ca un element al politicii de stat, moștenit de la URSS, accesul la învățământ în limba maternă, redenumirea străzilor în cadrul politicii de derusificare și unele gesturi neprietenești ale elitelor politice regionale care au ținut colateral patrimoniul cultural-istoric al comunității românești din Ucraina. În pofida acestor probleme, susținerea Ucrainei și a armatei ucrainene rămâne una necondiționată în mediul comunității românești, fapt reflectat în narațiunile presei. Nemulțumirea observată în presă față de situația comunității românești din Ucraina nu a determinat atitudini anti-ucrainene, potrivit unui studiu IPSSC¹⁰.

Nu trebuie omis și contextul juridic din statele UE în care tinerii români din Ucraina au devenit refugiați. În această perioadă UE le-a oferit refugiaților ucraineni protecție temporară – un program de sprijin care a fost prelungit de mai multe ori.

Sistemul european de protecție temporară, valabil inclusiv pe teritoriul României, oferă protecție imediată și colectivă (adică fără a fi necesară examinarea cererilor individuale) persoanelor strămutate care nu sunt în măsură să se întoarcă în țara lor de origine.

Obiectivul este de a atenua presiunea asupra sistemelor naționale de azil și de a le permite persoanelor strămutate să se bucure de

drepturi armonizate în întreaga UE. Printre aceste drepturi se numără: dreptul de ședere; accesul la piața forței de muncă și la locuințe; asistența medicală; asistența socială; accesul la educație pentru copii. Protecția temporară este un mecanism de urgență al UE care este activat în circumstanțe excepționale în care se înregistrează un aflus masiv. Directiva UE privind protecția temporară a fost adoptată în 2001, în perioada care a urmat strămutărilor la scară largă înregistrate în Europa din cauza conflictelor armate din Balcanii de Vest, în special din Bosnia și Herțegovina și Kosovo¹¹.

Cetățenii ucraineni de etnie română au beneficiat de aceste programe de sprijin din partea UE, dar mai puțin cei care dețineau și o cetățenie românească sau a unui alt stat european. În același timp, au existat o serie de narațiuni de dezinformare din partea Federației Ruse care au avut ca scop să semene neîncredere în instituțiile europene și să genereze atitudini anti-Kiev. De exemplu, presa rusa încerca să convingă opinia publică că Polonia, Cehia, România și alte state vor extrăda tinerii refugiați pentru a fi trimiși pe front¹². În realitate, potrivit Convenției

Europene a Drepturilor Omului¹³, cetățenii străini pot fi deportați/extrădați doar în situațiile prevăzute de lege. Cu alte cuvinte, un stat membru UE nu poate adopta o decizie politică privind deportarea bărbaților ucraineni cu scopul de a fi înrolați în rândurile armatei, fiind necesare decizii separate pentru fiecare caz. Mai mult decât atât, persoanelor care au solicitat statutul de refugiat li se oferă protecție la nivelul statelor UE. De asemenea, Convenția ONU privind statutul refugiaților¹⁴ le interzice statelor semnatare deportarea persoanelor care au fugit din calea războiului. Statele membre UE țin cont de aceste recomandări internaționale.

Situația tinerilor români rămași acasă în contextul războiului, a celor care au părăsit țara sau care se aflau în afara Ucrainei în momentul invaziei și nu s-au mai întors este influențată de contextele politice, juridice și informaționale descrise mai sus.

Această configurație de factori interni și externi a fost luată în calcul în perioada colectării datelor sociologice de către echipa noastră de cercetare.

NOTE

¹IPSSC, Rezultatele sondajului, realizat în cadrul proiectului „Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului”, <https://instituteips.ro/2022/11/26/rezultatele-sondajului-realizat-in-cadrul-proiectului-comunitatea-romaneasca-din-ucraina-necesitati-asteptari-si-provocari-in-perioada-razboiului>

²Marin Gherman, Primar dintr-o comună românească din Ucraina: „60 de bărbați din satele noastre luptă împotriva agresiunii ruse”, în „Libertatea”, <https://www.libertatea.ro/stiri/exclusiv-viata-intr-o-comuna-romaneasca-din-ucraina-dupa-14-luni-de-razboi-familii-plecate-peste-granita-barbati-in-armata-scoli-tot-mai-goale-4522368>

³Vasile Carlașciuc, Efectele războiului. În satul Godinești din regiunea Cernăuți, locuit de etnici români, în anul curent s-a născut un singur copil, în „BucPress”, <https://bucpress.eu/efectele-razboiului-in-satul-godinesti-din-regiunea-cernauti-locuit-de-etnici-romani-in-anul-curent-s-a-nascut-un-singur-copil>

⁴Eroii români, căzuți în războiul ruso-ucrainean, în „BucPress” – revistă de gândire românească, An 2023, p. 2.

⁵Gheorghe Semeniuc, Hliboca pe timp de război, în „Glasul Bucovinei” – revistă trimestrială de istorie și cultură (Cernăuți-București), 2022, nr. 1-4, p. 73.

⁶Jose Miguel Guzman, Tragedia demografică a Ucrainei: un al doilea Holodomor?, <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/28/688487/>

⁷Anna Neplii, Tinerii Ucrainei, la răscrucea dintre pace și război. De ce vor tinerii de 17-18 ani să părăsească Ucraina. O radiografie a motivațiilor, în „Podul”, <https://www.podul.ro/articol/21323/tinerii-ucrainei-la-rscrucea-dintre-pace-i-razboi-de-ce-vor-tinerii-de-17-18-ani-s-prseasc-ucraina-o-radiografie-a-motivaiilor-anna-neplii>

⁸Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451/2023>

⁹Emmanuel Grynszpan, A la télévision ukrainienne, le difficile équilibre entre censure militaire et expression du pluralisme, „Le Monde”, https://www.lemonde.fr/international/article/2022/10/17/a-la-television-ukrainienne-le-difficile-equilibre-entre-censure-militaire-et-expression-du-pluralisme_6146092_3210.html

¹⁰Sergiu Barbuța, Analiza presei de limba română din Ucraina (24 februarie – 24 octombrie 2022), în „Comunitatea românească din Ucraina: necesități, așteptări și provocări în perioada războiului (barometru social)”. Broșură, Institutul de Studii Politice și Capital Social, Cernăuți, 2022, p. 23-27.

¹¹Consiliul UE, Refugiații ucraineni: Statele membre ale UE convin să prelungească protecția temporară, <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2023/09/28/ukrainian-refugees-eu-member-states-agree-to-extend-temporary-protection>

¹²Marin Gherman, Propagandă de război: Ucrainenii din Polonia vor fi extrădați și trimiși pe front, în „Veridica”, <https://www.veridica.ro/stiri-false/propaganda-de-razboi-ucrainenii-din-polonia-vor-fi-extradati-si-trimisi-pe-front>

¹³Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG

¹⁴Convention relating to the Status of Refugees, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-relating-status-refugees>

RADIOGRAFIA SOCIOLOGICĂ A TINERII GENERATII DE ROMÂNI DIN UCRAINA ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI

În perioada 12-14 octombrie 2023 Institutul de Studii Politice și Capital Social (IPSCS) a desfășurat trei interviuri de tip focus grup în regiunea Cernăuți (Ucraina), județul Suceava (România) și în regiunea capitalei Bruxelles (Belgia) cu sco-

pul de a identifica necesitățile, așteptările, problemele și planurile de viață ale tinerei generații de români din Ucraina după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei împotriva statului ucrainean. Cercetarea în focus grup s-a bazat pe un model de

interviu structurat, elaborat de specialiștii IPSSC în preajma colectării de date, care poate fi consultat la Anexa I a acestei broșuri („Modelul interviului de tip focus grup – tineri români din Ucraina”).

Interviul de tip focus grup desfășurat în regiunea Cernăuți

14 octombrie 2023 (14:00-15:30)

Au participat 6 persoane cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani, 2 bărbați și 4 femei, 2 din zona urbană și 4 din zona rurală, reprezentând diferite grupuri sociale (căsătoriti, celibatari, cu copii sau fără, studenți, absolvenți de liceu, profesori, meseriași, membri ai societăților pentru cultura română ș.a.). Toate persoanele locuiesc în regiunea Cernăuți (Ucraina) și nu au părăsit statul ucrainean după declanșarea invaziei la scară largă de către Rusia.

Transcrierea rezumativă a discuțiilor la focus grupul nr. 1 din regiunea Cernăuți

SECȚIUNEA NR. 1

„SECURITATE ȘI ÎNCREDERE”

Vă simțiți în siguranță în momentul de față? S-a schimbat sau nu după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei sentimentul de siguranță?

- „Este o perioadă dificilă. Avem de a face cu niște stări de neliniște, stres și griji foarte multe. S-a schimbat mult tot ceea ce consideram noi siguranță cândva și ce considerăm acum. Sunt două lucruri diferite. Mulți copii au rămas fără părinți, sunt crescuți de bune sau doar de unul dintre părinți. Lucrez la școală și o fetiță s-a apropiat de mine și m-a rugat să o îmbrățișez pentru că mama nu îi este acasă de mai mult timp. Doar de la o sirena auzită, mult timp nu reușeam să-i liniștesc pe copii”.
- „Liniște nu mai există. Viața ce a fost nu cred că va mai fi”.
- „Suntem afectați psihologic în primul rând. Oricând poate să apară o rachetă, nu există un loc sigur chiar și foarte departe de front. Ne aflăm într-o tulburare cu care începem să ne obișnuim, dar nu e deloc ușor”.
- „Mult mai afectați sunt persoanele strămutate care au ajuns la noi, în Cernăuți. Comparativ cu ei, noi suntem bine. Totuși, mult mă gândesc la cum vom continua să trăim și cum să ne găsim starea de liniște”.
- „În legătură cu războiul, viața s-a schimbat mult. Este foarte greu să găsești un loc de muncă, sărăcia este peste tot”.
- „Majoritatea bărbaților se simt în pericol în legătură cu mobilizarea. Chiar și cei care nu au împlinit 18 ani sunt supărați, nu văd un viitor. Mulți se gândesc să părăsească mai repede țara”.

Cine este vinovat de izbucnirea conflictului armat din Ucraina?

- „Deseori mă întreb cine este vinovat. La începutul războiului dădeam vina pe Rusia și pe Putin. Chiar îi uram. Acum, sunt supărată pe corupție și pe transformarea războiului într-un câștig de bani din ambele părți”.
- „Conducerea Rusiei a început războiul. Nu în ultimul rând, trebuie să recunoaștem că nu s-a lucrat la nivel diplomatic. Nu s-a discutat cum trebuie. Deci, Rusia este vinovată, dar și persoanele care nu au depus efortul necesar să facă războiul imposibil, mă refer în cazul dat la Ucraina”.
- „Rusia este marele vinovat, iar Ucraina nu a știut cum să o oprească. E un război mai vechi, început încă în anul 2014”.

De ce ați decu să rămâneți acasă?

- „Din cauza părinților. Ei sunt în vârstă și nu am putut să-i las. Ei nu sunt la fel de mobili ca noi, tinerii. Ei nu pot așa ca noi. Am fost nevoită să rămân. Speram că vom rezista economic.

Speranța m-a ținut. Cred în victoria Ucrainei pentru că vreau să rămân aici. Să-mi construiesc o casă, să lucrez aici, unde au fost părinții și bunei mei”.

- „Fiica mea greu se adaptează la schimbări. Mă gândeam și la părinți. Au fost mai multe motive personale. Satele sunt cam pustii. Mulți tineri au plecat. Cumva speram că războiul se va termina repede și că totul va fi bine”.
- „Am rămas din cauza familiei. Părinții categoric nu erau de acord să părăsească țara. Am rămas și eu cu ei”.
- „La început nu mă gândeam la părăsirea țării. Acum, chiar dacă mă mai gândesc, nu pot, pentru că părăsirea țării de către bărbați este interzisă în perioada războiului”.
- „Sunt bărbat și era clar că nu o să-mi permită la vamă. De aceea, am rămas aici”.

Care sunt cele mai mari probleme cu care vă confrunțați în momentul de față? Ce vă deranjează cel mai mult? De ce vă este frică?

- „Problema economică este cea mai arzătoare. Mai este și cea psihologică – stres mult și nesiguranță”.
- „Am văzut cum unii bărbați erau răpiți chiar în fața blocului în care locuiesc. Nu sunt de acord cu aceste metode. Dacă nu vedeam, nu credeam. Militarii alergau după bărbați chiar prin centrul orașului. Unii bărbați nu ies din casă de câteva luni. Ca om empatic, ca doamnă, pentru mine este o problemă să văd așa ceva”.
- „Salariul este mic. Ne gândim tot mai mult la ideea plecării”.
- „Sărăcia este din ce în ce mai vizibilă, dar dacă ești bărbat te poți angaja doar cu permisiunea comisariatului militar. Dacă vrei să te însori, să schimbi locul de trai, să te înscrii la universitate sau să te angajezi, trebuie să treci pe la ei”.
- „Sunt student și nu mă ating militarii, dar mă gândesc ce va fi după”.

Aveți încredere în vecini, în oamenii din jur, acolo unde vă aflați?

- „Am încredere doar în imaginile ce îmi arată camerele de supraveghere”.
- „Eu am lăsat deja cheile de la apartament unui vecin. Trebuie cineva să aibă grijă de pisici. Ce-i drept, am încredere într-o familie pe care o cunosc de mai mulți ani. Ei nu au plecat din Cernăuți. Ceilalți vecini sunt persoane strămutate intern și suntem precauți, nu interacționăm mult cu ei”.
- „Am încredere în Dumnezeu și în rude. Atât”.

SECȚIUNEA NR. 2

„RĂZBOIUL”

Cum v-ați dori să se încheie războiul din Ucraina?

- „Cât mai repede. Să nu sufere copiii. Bărbații să revină acasă. Să fie cum a fost”.
- „Nu contează cum, contează să fie cât mai repede”.
- „Vreau pace”.
- „E important să se încheie odată, modul nu prea mă interesează”.

Considerați că acolo unde vă aflați aveți acces deplin la informații (știri) despre situația reală din Ucraina, inclusiv despre război?

- „Nu știm nimic. Informațiile sunt controlate de guvern. Nu cred că noi știm adevărul, nici măcar numărul morților nu îl cunoaștem”.
- „Într-un război adevărul este o problemă și informația la fel. Ceea ce vedem la televizor este o informație oficială”.
- „Cine a aruncat televizorul din casă știe mai multe decât cel care urmărește emisiunile de acolo”.
- „Cunosc oameni pro-Kiev și anti-Kiev, nu cunosc un grup social de mijloc. Este propagandă din ambele părți”.
- „Avem informații, dar nu ne ajută la nimic. Nu avem încredere în sursele ucrainene și nici în cele rusești”.

Dacă mâine se termină războiul: veți locui în Ucraina sau într-un alt stat?

- „Rămân în Ucraina. Îl voi aduce pe soțul din UE și vom construi

- o viață frumoasă la noi acasă. Sper să fie chiar mâine”.
- „Vreau să locuiesc în casa părintească. Dacă am trecut prin război aici, tot aici voi locui în continuare”.
- „Am stat închis în țară ca bărbat. Dacă nu va mai fi război mi-aș dori să văd un pic lumea, iar apoi să îmi creez o familie în regiunea Cernăuți”.
- „Dacă mâine se termină războiul, atunci voi alege să locuiesc în Ucraina, iar dacă războiul va dura mai mulți ani, atunci este posibil să mă răzgândesc”.
- „Aici avem familie, aici vom rămâne”.

În ce măsuri țineți legătura cu alți români din zona în care vă aflați?

- „De la începutul acestui război eu mai mult interacționez cu românii din nordul Bucovinei decât până atunci. Am făcut multe lucruri în comun. Parcă ne-am apropiat mai mult. Dar, mulți au plecat și ne lipsesc. Mulți români de a-i noștri nu mai sunt aici, tare avem nevoie de ei”.
- „În comuna noastră am deschis un centru de asistență psihologică și ajutam românii noștri, interacționăm cu ei”.
- „În ciuda războiului, interacționăm mai mult. Parcă și evenimente comunității noastre sunt mai interesante sau mai așteptate ca odinioară”.
- „La noi, în nordul Basarabiei, tinerii sunt prietenoși și suntem câțiva care ținem mult la identitatea noastră etnică”.

SECȚIUNEA NR. 3

„PROIECȚIA VIITORULUI PRIN PRISMA IDENTITĂȚII”

Cine sunteți? Care este identitatea voastră?

- „În primul rând suntem copii, deveniți pe neașteptate adulți. În cel de al doilea rând, suntem români din Ucraina”.
- „Sunt etnică româncă din regiunea Cernăuți și sper să rămân un om liber”.
- „Sunt român din Ucraina care învață la două facultăți”.
- „Sunt român pe de o parte, însă și ucrainean din punct de vedere al documentelor”.

În ce limbă vorbiți acasă cu copiii? În ce limbă învață acum aceștia la școală/grădiniță? În ce limbă ați vrea să învețe copiii Dv. peste 10 ani?

- „Am o fetiță cu care vorbesc în limba română. Ea învață la o școală românească din sat. Dacă un copil nu va cunoaște limba maternă, nu se va putea dezvolta”.
- „Am crescut într-o familie în care se vorbea doar în limba română, dar știu și familii de români care vorbesc cu copiii lor în ucraineană. Pentru că am fost educată așa, și copiilor mei le voi da o astfel de educație. Aș mai vrea ca copiii mei să aibă acces la învățământ în limba română și să nu existe bariere legislative, așa ca cele de acum. În baza limbii materne am învățat și ucraineană, așa le doresc și viitorilor mei copii”.
- „Sper că atunci când voi avea familie și copii, să-i ofer o educație în limba română. Desigur, îmi doresc să știe și ucraineană. Pe primul loc – limba maternă și apoi celelalte”.

Ce necesități culturale aveți (ziare românești, filme, teatru, cărți, muzică)?

- „Nu avem teatru românesc la Cernăuți, nici cei de la Botoșani nu mai vin la noi. Desigur, avem nevoie de mai multă presă românească”.
- „Avem nevoie și de ziare, și de website-uri de știri, și de radio și de tv, și de muzică. Toate produsele culturale sunt puține, deci cât mai multe de acestea”.
- „Nu avem teatru și filme subtitrate sau traduse integral în limba română. Toți privesc filmele traduse în ucraineană sau în rusă”.

- „Mai multe canale de interacțiune cu tinerii în limba română pe rețele”.

De ce depinde revenirea / rămânerea acasă, în Ucraina?

- „Totul depinde de durata războiului. Cu zi ce trece, mă gândesc tot mai mult la plecare dacă nu va fi pace. Viața trece, iar noi trebuie să o trăim. Avem o singură viață”.
- „În cazul meu, mă ține familia și imposibilitatea părăsirii țării de către bărbați”.

Ce așteptări aveți de la Ucraina? Ce ar trebui să facă Kievul pentru voi?

- „Aș dori să ne ofere mai multe drepturi, să fim liberi. Aș vrea să găsească o metodă de a termina războiul”.
- „Kievul trebuie să ne recunoască poporul băștinaș, să avem aceleași drepturi și posibilități ca ceilalți. Noi suntem aici de mii de ani, nu suntem veniți de nicăieri”.
- „Kievul trebuie să respecte propria Constituție și să combată corupția”.

Ce așteptări aveți de la România? Ce ar trebui să facă Bucureștii pentru voi?

- „România face foarte multe pentru noi. Ne-a oferit și burse, nouă profesorilor. Le-a oferit burse și elevilor. Eu consider că Bucureștii sunt mai activ acum”.
- „Bursele i-au făcut pe elevii dintr-o școală ucraineană să treacă într-o școală românească din aceeași localitate”.
- „Am avea nevoie de proiecte interesante și de anvergură”.
- „N-ar strica să intervină și să ne ajute să ne apărăm bisericile, adică să ne putem ruga în limba română”.
- „S-au făcut multe în ultimul an, dar ar mai trebui ca Bucureștii să fie mai ferm în dialogul cu Kievul. Guvernul Român pare cumva fricos când vine vorba de românii din Ucraina”.
- „Școlile, presa, biserica trebuie apărute și ajutate de statul român”.

Analiza discuțiilor cu tinerii români din regiunea Cernăuți

Tinerii români din regiunea Cernăuți care au rămas acasă după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei susțin că nu se simt în siguranță deplină acolo unde se află: **„S-a schimbat mult tot ceea ce consideram noi siguranță cândva și ce considerăm acum” (Mariana).** Tinerii adulți de gen masculin au menționat mobilizarea în armată ca un factor de neliniște, susținând că se află într-un stres permanent, iar persoanele declarate empaticе au precizat că nu sunt de acord cu metodele de înrolare în armată: **„Am văzut cum unii bărbați erau răpiți chiar în fața blocului în care locuiesc. Nu sunt de acord cu aceste metode” (Alina).**

Nesiguranța este aprofundată de o serie de probleme care au apărut în această perioadă: sărăcia, stresul, neliniștea, depopularea localităților. În același timp, unii tineri nu prea înțeleg care ar putea fi viitorul lor în Ucraina dacă războiul nu se va încheia în curând.

Participanții la interviul de tip focus grup din Cernăuți consideră Rusia principalul vinovat de izbucnirea conflictului armat din Ucraina, însă acuză Kievul că nu combate eficient corupția. Mai mult, unii observă cum politicienii și oamenii de afaceri își fac averi în plin război cu Rusia. Diplomații din ambele state sunt văzuți vinovați pentru că nu au reușit să negocieze eficient pentru a nu cauza o astfel de catastrofă: **„Nu s-a discutat cum trebuie. Deci, Rusia este vinovată, dar și persoanele care nu au depus efortul necesar să facă războiul imposibil” (Ion).**

Majoritatea tinerilor au recunoscut că anume familia (părinții, copiii sau alte rude) i-au făcut să ia decizia să rămână acasă, fiind dominați de ideea că războiul se va încheia repede. Tinerii adulți de gen masculin au precizat că nu au putut să părăsească țară pentru că au fost închise pentru ei frontierele, potrivit legii marțiale: **„Sunt bărbat și era clar că nu o să-mi permită la vamă” (Vlad).**

Participanții la interviul de tip focus grup nu au încredere în vecini și practic nu interacționează cu persoanele strămutate intern. Relațiile de încredere, reprezentând un element de bază al capitalului social, au loc doar în cazul rudelor, unor cunoștințe sau prieteni vechi. Datele colectate din acest interviu ne prezintă o comunitate etnică a tinerilor axată pe relații tradiționale și

care nu pare una deschisă față de ceilalți în legătură cu primejdiile de securitate cauzate de război.

Modul cum se va încheia războiul din Ucraina nu este pentru tinerii români rămași acasă un lucru foarte important: **„Nu contează cum, contează să fie cât mai repede”** (Mariana). Atitudinea indiferentă față de modul de încheiere a războiului denotă o oboseală de război în creștere la nivelul tinerei generații de români din Ucraina, fiind observată în cazul tuturor participanților la interviu.

În același timp, reprezentanții tinerei generații de români din regiunea Cernăuți consideră că au acces la multe surse de informare despre război, însă adaugă că fluxurile de știri despre confruntările militare sunt controlate de autoritățile ucrainene: **„Avem informații, dar nu ne ajută la nimic. Nu avem încredere în sursele ucrainene și nici în cele rusești”** (Ion). Există o sete de informare corectă și transparentă despre situația din reală Ucraina, însă această necesitate nu poate fi satisfăcută din motivul legii marțiale și controlului asupra spațiului informațional din partea guvernului. Neîncrederea tinerilor de etnie română în informațiile oficiale ale Kievului reprezintă un semnal de îngrijorare în contextul războiului și ar trebui luat în calcul de autoritățile ucrainene.

Majoritatea participanților la interviul de tip focus grup au menționat că doresc să rămână acasă dacă mâine se va termina războiul, însă prelungirea ostilităților este văzută de toți ca o mare problemă: **„Dacă mâine se termină războiul, atunci voi alege să locuiesc în Ucraina, iar dacă războiul va dura mai mulți ani, atunci este posibil să mă răzgândesc”** (Alina). În ciuda legăturilor de familie, mulți dintre tineri se gândesc să părăsească Ucraina dacă războiul nu se va încheia în viitorul apropiat. Rămânerea acasă în cazul participanților la acest interviu depinde doar de durata războiului.

Participanții la interviu își asumă apartenența la identitatea etnică românească, susțin că sunt cetățeni ucraineni și în același timp etnici români. Războiul i-a făcut să colaboreze mai mult între ei, să se cunoască mai bine, fiind menționată plecarea tinerilor din Ucraina: **„Parcă și evenimentele comunității noastre sunt mai interesante sau mai așteptate ca odinioară”** (Ion).

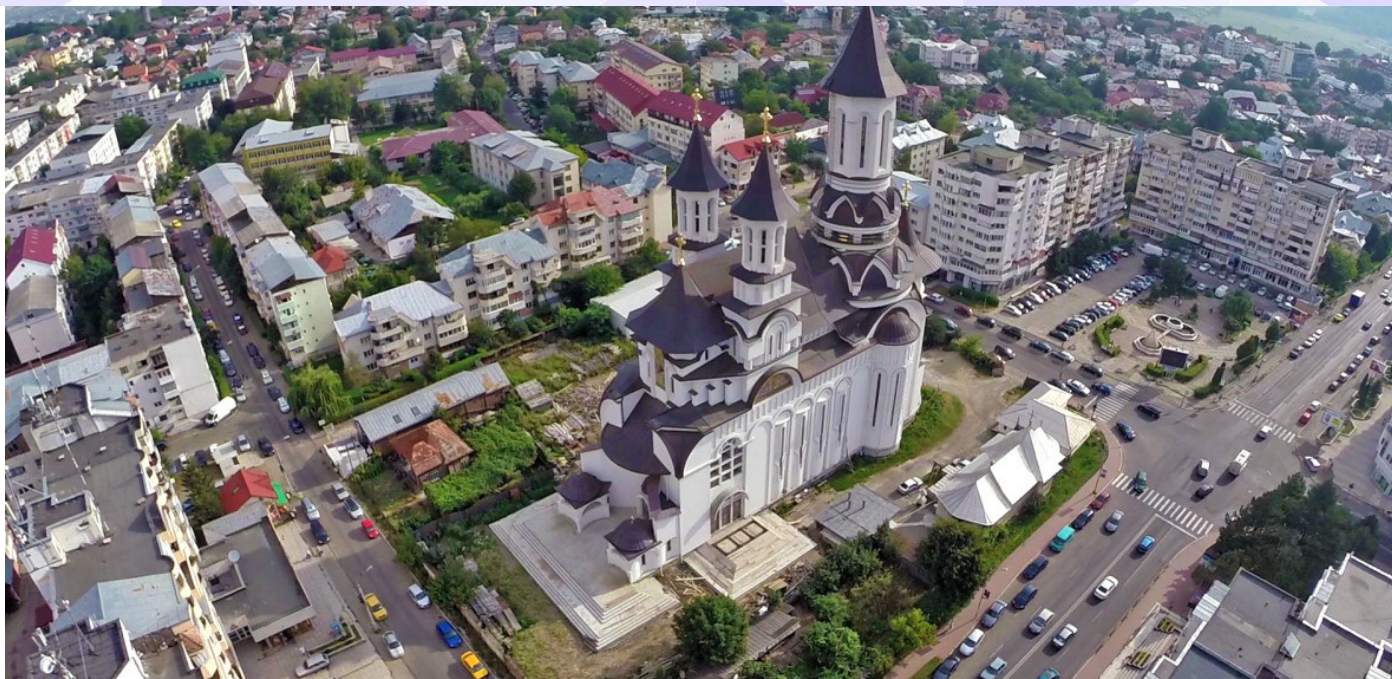
Reprezentanții tinerei generații sau vorbesc cu copiii loc în limba română sau își propun să facă acest lucru peste câțiva ani, subliniind că un rol decisiv în această alegere o are educația pe care au primit-o de la părinții lor. **Unii tineri au menționat problemele care au apărut în domeniul educației în limba română pe teritoriul Ucrainei, susținând că fără o bună cunoaștere a limbii materne studierea limbii de stat sa a unei limbi străine va reprezenta o problemă.**

Principalele necesități ale tinerilor români din regiunea Cernăuți sunt: presa de limba română, spectacole, cărți și filme românești sau traduse în limba lor maternă. În același timp, unii tineri au menționat aspectul interactiv și modern al proiectelor culturale care ar trebuie implementate. A fost menționată necesitatea păstrării bisericilor în care serviciul divin este oficiat în limba maternă.

Persoanele intervievate au menționat că Ucraina trebuie să le ofere mai multe drepturi și libertăți, să le asigure o educație în limba ce și-o doresc ei, să termine mai repede războiul și să combată corupția la nivel înalt.

Recunoscând efectele pozitive ale unor proiecte finanțate de România pe teritoriul Ucrainei (în special, oferirea de burse elevilor și profesorilor), unii tineri își doresc o politică pro-activă a Bucureștiului în domeniul apărării drepturilor acestei comunități: **„[Bucureștiul] ar trebui să fie mai ferm în dialogul cu Kievul”** (Vlad).

Interviul de tip focus grup desfășurat în județul Suceava (România)

13 octombrie 2023 (15:00-17:00)

Au participat 7 persoane cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani, 3 bărbați și 4 femei, 2 din zona urbană și 5 din zona rurală, reprezentând diferite grupuri sociale (căsătoriti, celibatari, cu copii sau fără, studenți, absolvenți de liceu, profesori, meseriași, membri ai societăților pentru cultura română ș.a.). Toate persoanele locuiesc în județul Suceava (România), refugiindu-se acolo după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei sau aflându-se acolo în perioada escaladării conflictului militar.

Transcrierea rezumativă a discuțiilor la focus grupul nr. 2 din județul Suceava

SECȚIUNEA NR. 1 „SECURITATE ȘI ÎNCREDERE”

Vă simțiți în siguranță în momentul de față? S-a schimbat sau nu după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei sentimentul de siguranță?

- „Sunt în România din primele zile ale războiului. Mă simt în siguranță. Veneam deseori aici ca acasă. Sincer, parcă nu am schimbat țara, am venit într-un mediu prietenos”.
- „Suceava este un loc destul de sigur. După 24 februarie 2022 cuvântul siguranță nu mai este ce a fost. Deseori, îmi pun întrebarea ce ar fi dacă s-ar întâmpla ceva în jurul meu”.
- „Mă simt în siguranță aici”.
- „Comparativ cu ce se desfășoară în Ucraina, aici este foarte bine. Avem cu ce compara”.

Cine este vinovat de izbucnirea conflictului armat din Ucraina?

- „Într-un conflict sunt două părți vinovate. Noi suntem ucraineni și ținem cu Ucraina, însă văd că politicienii din ambele țări poartă o parte din vină”.
- „Rusia a încălcat dreptul internațional și a agresat Ucraina. Este clar că doar Moscova este de vină”.
- „Vinovat este cel ce a agresat Ucraina, dar și politicienii de la Kiev au căutat probleme”.

De ce vă aflați acum în județul Suceava?

- „Am venit aici împreună cu soția care era în a noua lună de sarcină. Războiul a început și am decis să nu ne mai întoarcem”.
- „Sunt studentă aici”.
- „Din anii școlii am ales să vin în România. M-a influențat Departamentul pentru Românii de Pretutindeni și nu este legat de război. Am fost în tabere de vară, am înțeles acum câțiva ani că vreau să îmi fac studiile aici”.

- „Am venit la Suceava în legătură cu războiul, mă aflu temporar în România”.

Care sunt cele mai mari probleme cu care vă confrunțați în momentul de față? Ce vă deranjează cel mai mult? De ce vă este frică?

- „Am probleme la capitolul echivalării și recunoașterii studiilor. Acolo am învățat mai mulți ani și aici nu îmi sunt recunoscute studiile așa cum îmi doresc eu, mai ales în domeniul medicinei”.
- „Deseori mă cert cu persoanele din Suceava care vorbesc urât despre ucraineni. Mă supăr pe cei care acuză Ucraina de ceea ce nu este ea vinovată și cumva însușesc acestea pe propria persoană”.
- „Nu am probleme”.
- „Totul este altfel aici, începând cu modul cum sunt prestate serviciile și finalizând cu modul de gândire al oamenilor. La noi era o altă mentalitate”.
- „Mă enervez pe cei care spun că nu este atât de rău în Ucraina. Unii spun că războiul nu este adevărat”.

Aveți încredere în vecini, în oamenii din jur, acolo unde vă aflați?

- „Nu depinde de popor încrederea. Am o vecină mai în vârstă care m-a ajutat foarte mult și am încredere în ea. Uneori las copilul pe o oră sau două cu această doamnă”.
- „Lucrez într-un colectiv de români. Cu unii chiar sunt bun prieten și am încredere în aceștia”.
- „Nu-mi cunosc vecinii, dar sunt deschis față de orice oameni noi”.
- „Am încredere în oamenii pe care îi cunosc de mai mult timp”.
- „Îmi respect vecinii, dar pentru încredere este nevoie de timp”.

SECȚIUNEA NR. 2

„RĂZBOIUL”

Cum v-ați dori să se încheie războiul din Ucraina?

- „Cât mai repede”.
- „Nu noi decidem cum se va încheia, dar contează când. Mai mulți ani de război înseamnă mai multe victime”.
- „Aș vrea ca Ucraina să elibereze toate regiunile, dar știu că nu prea este posibil. De aceea, mă tem că Kievul va fi nevoit să cedeze unele teritorii din est și sud”.
- „Vreau ca Ucraina să fie cum a fost, dar dacă vor fi negocieri – nu știu ce va urma. Vrem să ajungă Ucraina la frontierele din 1991, dar depinde de prețul care trebuie plătit pentru asta. De aceea, spun că mai bine să fie pace cât mai repede”.
- „Cu înfrângerea lui Putin”.

Considerați că acolo unde vă aflați aveți acces deplin la informații (știri) despre situația reală din Ucraina, inclusiv despre război?

- „Am prieteni și colegi pe front sau care s-au întors de acolo. Discut cu ei la telefon și așa mă documentez. Nu prea am încredere în presă”.
- „Pentru că cunoaștem româna, ucraineana și rusa, consider că avem acces la toate informațiile. Cine mai știe puțină engleză în genere este documentat”.
- „Vorbesc cu prietenii care sunt la război. Sunt și ziare online în care se poate de avut încredere”.
- „Mă documentez din Internet, din Facebook, Telegram. Sunt suficiente informații”.

Dacă mâine se termină războiul: veți locui în Ucraina sau într-un alt stat?

- „Noi deja am luat decizia să rămânem în România. Am vorbit cu soția și vrem ca copiii noștri să aibă un viitor aici. Vom merge acasă în vizită, să ne întâlnim cu părinții, cu rudele”.
- „Mai am de învățat câțiva ani. Ce va fi mai departe nu știu”.
- „Și eu sunt studentă, dar voi face tot posibilul să rămân în România”.
- „Aș vrea să locuiesc aici și vă-mi vizitez rudele de la Cernăuți”.
- „Măine plec acasă și voi căuta acolo posibilități de dezvoltare personală”.

În ce măsuri țineți legătura cu alți români din zona în care vă aflați?

- „Avem la Rădăuți o comunitate frumoasă a românilor originari din regiunea Cernăuți. Ne ținem grămăjoară, petrecem timpul liber împreună”.
- „Noi interacționăm mult între noi. Ne cunoaștem și ne ajutăm”.
- „Mai mulți prieteni de ai mei sunt originari din Cernăuți, decât români bășinași din Suceava”.
- „Avem meciuri de fotbal împreună, ne adunăm băieții din Cernăuți să petrecem timpul”.

SECȚIUNEA NR. 3

„PROIECȚIA VIITORULUI PRIN PRISMA IDENTITĂȚII”

Cine sunteți? Care este identitatea voastră?

- „Am dublă cetățenie. Toate rudele mele și strămoșii mei sunt români. De aceea, mă simt mai mult român decât ucrainean”.
- „30-40 la sută sunt ucraineană și 60-70 româncă. Mai mult româncă, totuși”.
- „Sunt cetățean al Ucrainei și etnic român. De Ucraina mă leagă cetățenia, iar de România – cultura și istoria”.
- „Sunt româncă în suflet cu cetățenie ucraineană”

În ce limbă vorbiți acasă cu copiii? În ce limbă învățați acum aceștia la școală/grădiniță? În ce limbă ați vrea să învețe copiii Dv. peste 10 ani?

- „În familia noastră tot timpul s-a vorbit în limba română. Avem o fetiță și am vorbit cu ea tot timpul în română. Am înscris-o la grădinița de aici, care desigur este una românească”.
- „Vorbim în română, dar în baza acesteia nu sunt împotrivă ca viitori mei copii mei să cunoască ucraineana și alte limbi”.
- „Prima limba a copilului meu aș vrea să fie română și apoi celelalte”.
- „Depinde și de viitorul meu soț. Dacă voi rămâne în România sau dacă mă voi întoarce acasă, îmi doresc să știe copilul românește”.
- „În afară de română, trebuie să cunoască ucraineana și engleza. Dar fără limba maternă va fi foarte greu”.

Ce necesități culturale aveți (ziare românești, filme, teatru, cărți, muzică)?

- „Greu de spus, nu-mi lipsește nimic”.
- „Avem la Universitatea din Suceava un grup al studenților basarabeni, dar nu avem unul al nord-bucovinenilor”.
- „În plan cultural, avem de toate la Suceava. În linii mari, accesul la produsele culturale există aici”.

De ce depinde revenirea acasă, în Ucraina?

- „După finalizarea studiilor m-aș întoarce în Ucraina dacă va exista posibilități bune de angajare în câmpul muncii. Sper că va fi nevoie de mine acolo. Asta m-ar atrage”.
- „La mine e invers, dacă nu voi găsi aici posibilități de angajare, mă voi întoarce în Ucraina, pentru că acasă este acasă”.

- „Eu cumva sunt legat de rude și prieteni. Acum majoritatea lor se află în afara Ucrainei. De aceea, sunt acum mai mult legată de România”.
- „Nu mă atrage nimic în Ucraina. Eu deja am decis să rămân în județul Suceava. M-am angajat, totul este bine”.

Ce așteptări aveți de la Ucraina? Ce ar trebui să facă Kievul pentru voi?

- „Nu am nicio așteptare. Până la 15 ani eram dominat de astfel de speranțe”.
- „Vreau ca Kievul să nu distrugă posibilitatea tinerilor să-și facă studiile în limba maternă. Este o politică din start greșită și nu e ca în Europa”.
- „Drumul spre UE presupune o deschidere față de toate minoritățile”.
- „Nu am așteptări de la Kiev în privința tineretului, dar Ucraina trebuie să combată corupția și să devină un stat de drept”.
- „Nu îmi place că Ucraina a distrus dreptul la alegere. Țin mult la libertate, de aceea a tânăr trebuie să aibă dreptul la alegere ce, când și în ce limbă să învețe. Nu guvernul să fie șef peste noi, ci invers, cetățenii, tinerii, să fie șef peste guvern”.

Ce așteptări aveți de la România? Ce ar trebui să facă Bucureștiul pentru voi?

- „Cu așteptări nu ajungi departe. Totul depinde de munca și eforturile noastre”.
- „Bucureștiul trebuie să sprijine în continuare românii din Ucraina. Eu beneficiaz de o bursă de studiu la Suceava și lucrul acesta trebuie perpetuat și în cazul viitoarelor generații”.
- „Statutul tinerilor pe teritoriul României este o altă problemă. Mulți solicită la angajare experiență în muncă, dar de unde să o ai dacă ești începător. Cum poți să fii tânăr și cu multă experiență”.
- „Eu ca femeie aș vrea ca Bucureștiul să se ocupe de drepturile femeilor în societate”.
- „Este o șansă pentru tinerii români din Ucraina acest drept de a studia pe teritoriul României. Vreau ca această politică să continue”.

Analiza discuțiilor cu tinerii români aflați în județul Suceava

Tinerii români originari din regiunea Cernăuți și care se află în județul Suceava susțin că se simt în siguranță pe teritoriul României, însă recunosc că sentimentul de siguranță s-a schimbat de la declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei. Unii își fac studiile în România, iar alții au părăsit regiunea Cernăuți în legătură cu războiul. Studenții au menționat rolul pozitiv al Guvernului Român în determinarea lor de a veni la studii în județul Suceava, amintind de programele de tabere destinate elevilor români din Ucraina.

Tinerii dau vina pe Moscova pentru declanșarea războiului, menționând că „Rusia a încălcat dreptul internațional și a agresat Ucraina” (Ecatarina). În același timp, o parte dintre participanții la interviu recunosc și vina Kievului care nu ar fi reușit să prevină acest război. Etnicii români originari din Ucraina, aflați în Suceava, constată unele atitudini subiective ale cetățenilor români față de război: „Mă enervez pe cei care spun că nu este atât de rău în Ucraina. Unii spun că războiul nu este adevărat” (Anastasia). În timpul discuțiilor pe teme politice privind situația din Ucraina, tinerii manifestă o identitate civică ucraineană participativă.

Printre problemele cu care se confruntă aceștia pe teritoriul României menționăm: dificultățile apărute la capitalul echivalării/recunoașterii studiilor obținute în Ucraina, diferențele mentale și modul diferit de funcționare a economiei locale.

Participanții la interviul de tip focus grup din județul Suceava manifestă o deschidere față de oamenii din jur, iar mai bine de jumătate dintre aceștia au încredere în vecini, însă menționează că încrederea ca un element de bază al capitalului social trebuie construită în urma unor interacțiuni repetitive cu oamenii: „Îmi respect vecinii, dar pentru încredere este nevoie de timp” (Mihai).

Tinerii români originari din regiunea Cernăuți și aflați în județul Suceava își doresc o finalizare rapidă a războiului, dar nu cu orice preț, menționând că speră la „o înfrângere a lui Putin” sau la „eliberarea teritoriilor”. În același timp, tinerii recunosc că modelul ideal ar putea să difere de cel real al finalizării conflictului militar din Ucraina, acceptând cu greu unele cedări teritoriale temporare în numele păcii.

Participanții la interviul de tip focus grup se documentează despre război și situația din Ucraina sau din surse online sau discutând direct cu persoanele care luptă în cadrul armatei ucrainene: „Vorbesc cu prietenii care sunt la război. Sunt și ziare online în care se poate de avut încredere” (Ștefan). Cunoașterea de către tinerii sosiți din Ucraina a limbilor română, ucraineană și rusă este considerat un mare avantaj pentru o bună apreciere a realităților de pe teren.

Doar 20 la sută dintre cei intervievați au declarat că își doresc să revină acasă, în regiunea Cernăuți, menționând că vor face tot posibilul pentru rămânerea în România. Studenții și familiile cu copii se pronunță pentru rămânerea în județul Suceava, în timp ce bărbații care au fugit din calea războiului și ale căror familii sunt acasă spun că se vor întoarce la Cernăuți imediat ce va fi încheiată pacea. În cazul tinerilor care-și fac studiile pe teritoriul României, aceștia declară că o revenire a lor acasă, în mediul comunității românești de acolo, depinde de viitoarele posibilități de angajare în câmpul muncii: „Sper că va fi nevoie de mine acolo. Asta m-ar atrage” (Ecatarina).

Participanții la interviul de tip focus grup țin legătura cu membrii comunității românești de acasă, dar și cu semenii lor aflați în Suceava: „Ne ținem grămăjoară, petrecem timpul liber împreună” (Mihai). Există comunități separate de studenți, bărbați, tineri și doamne de etnie română, care au venit din regiunea Cernăuți în România: „Mai mulți prieteni de ai mei sunt originari din Cernăuți, decât români băștinași din Suceava” (Miroslava). Legăturile în interiorul acestor grupuri sociale sunt mai strânse și mult mai diversificate decât cele cu grupurile sociale din afară.

Majoritatea participanților la interviu au menționat că se consideră în primul rând români și apoi cetățeni ai Ucrainei. Studenții subliniază legătura culturală cu România, iar persoanele cu familie și copii – identitatea etnică determinată de tradiții sau convingeri personale educate din generație în generație: „Toate rudele mele și strămoșii mei sunt români. De aceea, mă simt mai mult român decât ucrainean” (Ștefan).

Persoanele care se află în județul Suceava vorbesc cu rudele, priete-

nii, părinții și copiii lor în limba română. Cei care nu au copii doresc să aibă în viitor un învățământ în limba română pentru aceștia. Tinerii recunosc importanța limbii materne în studierea altor limbi: „În afară de română, trebuie să cunoască ucraineana și engleza. Dar fără limba maternă va fi foarte greu” (Anastasia). Grupul de tineri nu a putut identifica anumite necesități culturale specifice în județul Suceava care ar trebui satisfăcute.

Participanții la interviu așteaptă de la Ucraina să schimbe legislația în domeniul învățământului și să-și modifice atitudinea față de minoritățile naționale: „Un tânăr trebuie să aibă dreptul la alegere ce, când și în ce limbă să învețe” (Miroslava). De asemenea, Kievul, după părerea tinerilor, trebuie să combată corupția și să consolideze instituțiile statului de drept.

În privința României, studenții au menționat necesitatea unui sprijin mai mare pentru românii din Ucraina și continuarea finanțării studiilor pentru românii de pretutindeni. De asemenea, au fost menționate subiecte, precum statutul tinerilor pe teritoriul României, drepturile femeii, șansele de carieră, problema veniturilor mici. Aceste subiecte, discutate în timpul interviului, denotă o integrare treptată a acestui grup social originar din regiunea Cernăuți în societatea românească largă și în dezbaterile publice care contează pentru toți tinerii din România.

Interviul de tip focus grup desfășurat în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei)

14 octombrie 2023 (16:00-17:30)

Au participat 7 persoane, originare din regiunea Cernăuți, care locuiesc în regiunea capitalei Bruxelles. La acest grup s-a alăturat o persoană din Țările de Jos. Grupul s-a compus din tineri de etnie română cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani, 3 bărbați și 4 femei, 2 din zona urbană și 5 din zona rurală, reprezentând diferite grupuri sociale (căsătoriti, celibatari, cu copii sau fără, absolvenți de liceu, profesori, meseriași, membri ai societăților pentru cultura română ș.a.)

Transcrierea rezumativă a discuțiilor la focus grupul nr. 3 din regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei)

SECȚIUNEA NR. 1 „SECURITATE ȘI ÎNCREDERE”

Vă simțiți în siguranță în momentul de față? S-a schimbat sau nu după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei sentimentul de siguranță?

- „Ne simțim în siguranță din punct de vedere militar, dacă comparăm situația cu Ucraina. Aici este mult mai bine”.
- „Mi-au furat documentele și în câteva zile poliția le-a găsit. Deci, poliția lucrează mai bine și se poate de avut încredere în autorități”.
- „Bruxellesul este un oraș mare, cu mulți imigranți, sunt multe persoane din întreaga lume, e neobișnuit cumva, însă avem încredere în autorități”.
- „Oricum nu ești acasă și nu este vorba de o siguranță completă”.
- „Liniștea noastră deplină depinde de situația celor de acasă”.
- „Mă simt în siguranță pentru că avem aici documentele în regulă. Ne putem adresa oficial către autorități”.

Cine este vinovat de izbucnirea conflictului armat din Ucraina?

- „Ucraina se apără de un inamic. Ea este agresată, peste ea au venit. Deci, Rusia poartă întreaga răspundere pentru ce se întâmplă”.
- „Cine a început războiul, acela este vinovat. Cine a venit în casa ucrainenilor acela este agresorul”.

De ce ați decis să părăsiți Ucraina?

- „Starea economică și financiară este foarte grea în contextul războiului. Tinerilor le vine greu să supraviețuiască. Cine poate, acela a plecat. Eu sunt unul dintre ei”.
- „Peste hotare ne simțim în mai mare siguranță. Aici suntem mai liniștiți”.
- „Soțul meu era peste hotare când a început războiul. Nu aș fi

vrut să se întoarcă acasă acum și am decis să vin la el împreună cu copilul”.

- „Nicio femeie nu ar dori să-și vadă soțul sau fiul trimis pe front”.
- „Dacă nu era mobilizarea în armată, cred că era o altă situație, dar mai bine să fie familia împreună peste hotare”.

Care sunt cele mai mari probleme cu care vă confrunțați în momentul de față? Ce vă deranjează cel mai mult? De ce vă este frică?

- „Nu sunt multe probleme, dar ne aflăm departe de casă și asta nu e bine”.
- „Nu prea cunosc limba franceză, dacă o cunoșteam mai bine era mult mai bine pentru mine, pentru carieră. Trebuie să depun efortul necesar să o învăț. Deci, există anumite bariere lingvistice”.
- „La început a fost mai greu, dar acum lucrăm. Avem doctor de familie, copilul l-am înscris la grădiniță”.

Aveți încredere în vecini, în oamenii din jur, acolo unde vă aflați?

- „Europa nu este despre încredere și prietenie. Încrederea se referă tot la oamenii noștri, tot la românii noștri care se află împreună cu noi aici”.
- „Am câțiva vecini români din județul Suceavă și mă bucur să discut cu ei”.
- „Oamenii de aici mi se par mult mai falși. Ei îți zâmbesc, vorbesc frumos, iar seara cheamă poliția”.
- „Vecinii noștri sunt prietenii noștri de la Cernăuți. Totul este bine”.
- „Eu locuiesc într-un bloc cu români, moldoveni și ucraineni. Toți sunt din spațiul nostru estic, de aceea am încredere în ei”.

SECȚIUNEA NR. 2

„RĂZBOIUL”

Cum v-ați dori să se încheie războiul din Ucraina?

- „Vrem să fie pace”.
- „Oricum, cât mai repede și să fie pace”.
- „Acum, când acasă nu este pace, înțelegem ce bine a fost când eram toți la căsuțele noastre. Sperăm că vor fi fonduri pentru Ucraina și vom pune umărul la reconstrucția țării”.
- „Nu prea ne interesează modul, dar vrem să fie o liniște durabilă”.

Considerați că acolo unde vă aflați aveți acces deplin la informații (știri) despre situația reală din Ucraina, inclusiv despre război?

- „Eu nu citesc sursele din Belgia. Privesc canale de YouTube din Ucraina, din regiunea Cernăuți, citesc și presă din Rusia pentru a compara mai multe informații. Avem suficiente informații, dar trebuie să le analizăm”.
- „Sunt multe informații, dar avem nevoie de timp să le comparăm, să nu cădem victima propagandei pro-ruse sau anti-ruse”.
- „Eu citesc website-urile de știri de limba română din regiunea Cernăuți”.

Dacă mâine se termină războiul: veți locui în Ucraina sau într-un alt stat?

- „Fiecare dintre noi continuă construcția unei case în regiunea Cernăuți. Noi toți trăim cu speranța revenirii acasă”.

- „Noi suntem aici fizic, dar suntem cu gândul la Cernăuți. După ce încheiem contractele de muncă, revenim acasă”.
- „Mă mai gândesc la trecerea cu traiul peste o anumită perioadă în România, acolo unde există școli cu predare în limba română și în care m-aș simți într-un confort lingvistic”.
- „Vreau să locuiesc în regiunea Cernăuți, însă la fel nu exclud mutarea cu traiul în România, dacă se va prelungi războiul. O voi face pentru confortul lingvistic al copilului meu”.

În ce măsuri țineți legătura cu alți români din zona în care vă aflați?

- „Noi ne întâlnim cu foarte mulți români din regiunea Cernăuți în fiecare duminică la biserică. Avem biserica „Sfânta Parascheva” în care ne simțim ca acasă. Este un centru al comunității românești, acolo contactăm și cu românii din România”.
- „Biserica este un loc de întâlnire. Pe parcursul săptămânii noi contactăm, ne întâlnim, discutăm, ne ajutăm. Suntem înconjurați de oameni din regiunea Cernăuți”.
- „În Olanda e aceeași situație. Practic zilnic discutăm și ne întâlnim”.
- „Băieții noștri români se întâlnesc săptămânal la meciuri de fotbal, ei joacă împreună, se distrează. Sunt și alte activități de recreere”.

SECȚIUNEA NR. 3

„PROIECȚIA VIITORULUI PRIN PRISMA IDENTITĂȚII”

Cine sunteți? Care este identitatea voastră?

- „Eu sunt româncă pe linia mamei și pe linia tatălui. Țin mult și la faptul că sunt născută în Ucraina și am cetățenie ucraineană, dar în suflet sunt româncă”.
- „Sunt român, dar cetățean al Ucrainei”.

În ce limbă vorbiți acasă cu copiii? În ce limbă învață acum aceștia la școală/grădiniță? În ce limbă ați vrea să învețe copiii Dv. peste 10 ani?

- „Tot timpul mi-am dorit să am un copil bilingv: să știe bine româna și ucraineana. Acum vorbim cu ea în română și facem multe exerciții cu ea pentru a învăța limba engleză”.
- „Peste câțiva ani aș vrea să învețe în limba română la o școală din orașul Cernăuți”.
- „Acasă vorbim românește, la grădiniță este limba franceză. Dacă războiul va continua – ne gândim să o dăm la o școală în România, să știe românește, nu franceza”.
- „Eu nu am copii, dar aș vrea peste ani ei să fie români conștienți”.
- „Nu are importanță ce limbă vor vorbi copiii mei, este important să fie pace”.
- „Mi-aș dori peste ani, dacă se va încheia războiul, să lucrez în România dacă va fi posibil”.
- „Copiii mei sunt în regiunea Cernăuți și învață la o școală cu predare în limba română. Visez și la faptul că peste zece ani, copiii din Ucraina să poată învăța în limba maternă”.

Ce necesități culturale aveți (ziare românești, filme, teatru, cărți, muzică)?

- „În comuna noastră a fost organizat un festival al bucatelor românești. Sunt și evenimente organizate de Ambasadele României și Republicii Moldova”.
- „Biserica la fel organizează foarte multe evenimente culturale, dar nu avem timp pentru toate”.
- „E greu de spus, noi am venit să lucrăm aici și parcă nu ne gândim la cultură”.

De ce depinde revenirea acasă, în Ucraina?

- „Eu pot să vin acum în Ucraina și nu risc să fiu mobilizat în armată pentru că sunt profesor. Dar știu că din salariul de profesor familia mea va avea de suferit financiar. Nu depinde revenirea mea acasă de război neapărat, ci de salariile de acolo”.
- „Periodic merg acasă împreună cu fetița, dar stau aici pentru că

aici este soțul. Revenirea acasă depinde de un singur lucru – să fie pace”.

- „Multe mame s-au întors acasă ca să nu fie afectat copilul de o nouă limbă, de un nou anturaj. Soțul rămâne aici, trimite bani acasă, iar soțiile cu copiii rămân în Ucraina. Alții aleg să fie familia împreună și își dau copilul la o școală franceză. Revenirea acasă depinde de siguranță. Eu nu vreau să îmi pierd soțul pe front”.
- „Nu m-am căsătorit să-mi pierd soțul, deci când nu va mai fi război, ne vom gândi la revenirea acasă”.

Ce așteptări aveți de la Ucraina? Ce ar trebui să facă Kievul pentru voi?

- „Kievul trebuie să înțeleagă că anume România și românii au fost aproape în perioada războiului și să le permită românilor din Ucraina să aibă drepturi, să se simtă ca la ei acasă, așa cum este, de fapt”.
- „Drepturile noastre nu trebuie călcate în picioare. Ucraina nu trebuie să facă greșeli în continuare”.

Ce așteptări aveți de la România? Ce ar trebui să facă Bucureștiul pentru voi?

- „Aș vrea ca România să fie un stat mai puternic și să apere interesele românilor din regiunea Cernăuți”.
- „Dialogul între Kiev și București trebuie să fie altul. Fiecare întâlnire are loc pentru fotografii frumoase. România trebuie să fie mai activă, iar noi să nu pierdem identitatea”.
- „Trebuie să-i fim recunoscători României ca i-a ajutat pe cei din Ucraina, fără să se uite că sunt din Cernăuți sau din estul țării”.
- „Nu îmi plac ungurii, îmi amintesc într-un fel de ruși când vine vorba de politica externă. Însă, Bucureștiul are multe de învățat de la Budapesta în domeniul protecției minorității naționale românești din Ucraina. Toți îi critică, însă ei obțin repede ce își doresc, iar România stă pe loc”.
- „Un proiect bun a fost oferirea de burse elevilor, dar are loc foarte târziu. Au fost ani în care România era total absentă în zona noastră și acum încearcă să ajungă din urmă ce a pierdut. E o lipsă de viziune”.
- „Românii sunt mai timizi ca ucrainenii, de aceea, Bucureștiul trebuie să vorbească altfel, mai curajos”.
- „Dacă nu acum, atunci când România să-și atingă scopurile. Trebuie să pună corect accentele și să negocieze. Când e război, Ucraina va ceda pentru a obține sprijinul unui vecin”.

Analiza discuțiilor cu tinerii români aflați în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei) și în Țările de Jos

Tinerii români aflați în regiunea capitalei Bruxelles și în Țările de Jos se simt în siguranță, acest sentiment fiind strâns legat de încrederea în autorități și de depărtarea geografică față de războiul din Ucraina. În același timp, întregul grup interviuat demonstrează o legătură emoțională foarte puternică cu rudele din Ucraina și cu evenimentele din statul lor aflat în război: „Liniștea noastră deplină depinde de situația celor de acasă” (Petru). În același timp, Rusia este acuzată de declanșarea războiului din Ucraina pentru că a agresat un stat independent, opinia dominând întregul grup analizat. Percepția asupra războiului este legată diverse de amintiri din perioada păcii, iar viitorul este proiectat prin prisma nostalgiei după locurile natale.

O parte dintre tinerii români aflați în Regatul Belgiei și Țările de Jos susține că a părăsit Ucraina din cauza problemelor financiare cu care se confruntau acasă. A mai fost amintit factorul nesiguranței, mobilizării în armată a bărbaților și necesității reîntregirii familiilor: „Dacă nu era mobilizarea în armată, cred că era o altă situație, dar mai bine să fie familia împreună peste hotare” (Maria).

Printre problemele cu care se confruntă tinerii români, originari din regiunea Cernăuți, în statele din Occident menționăm: barierele lingvistice, grija permanentă pentru rudele rămase acasă, integrarea socială, obținerea unui statut legal de aflare pe teritoriul UE.

Participanții la interviu susțin că au încredere mai ales în persoanele venite din regiunea Cernăuți, din România sau din Republica Moldova și mai puțin în cetățenii statului în care locuiesc: „Europa nu este despre încredere și prietenie. Încrederea se referă tot la oamenii noștri, tot la românii noștri care se află împreună cu noi aici” (Irina). Încrederea ca element de bază al capitalului social este identificată doar în cazul persoanelor care provin din același teritoriu sau vorbesc aceeași limbă, fiind o dovadă a modului cum influențează la nivelul întregului grup identitatea etnică sau lingvistică asupra percepției realității sociale.

În ciuda faptului că Rusia este considerată un stat agresor și vinovat de război, grupul manifestă o oarecare indiferență față de modul cum se va încheia conflictul armat: **„Nu prea ne interesează modul, dar vrem să fie o liniște durabilă” (Petru)**. De pace și liniște în Ucraina depinde, potrivit participanților la interviu, planurile lor de viață.

Tinerii de etnie română consideră că au acces la informații despre situația reală din Ucraina și recunosc în același timp că nu se documentează din surse din țara în care se află acum (Belgia sau Olanda), ci din agențiile de știri din Cernăuți, canalele de interacțiune socială, presa din Ucraina și chiar din Rusia. Este menționat faptul că în acest război dezinformarea are loc din ambele părți: **„Sunt multe informații, dar avem nevoie de timp să le comparăm, să nu cădem victima propagandei pro-ruse sau anti-ruse” (Nicolae)**.

Majoritatea participanților la interviul de tip focus grup sunt cu gândul la Cernăuți și continuă să construiască case sau să adune bani pentru un apartament în nordul Bucovinei. Dacă războiul nu se va încheia în viitorii ani, o treime dintre intervieuați, în special cei care au copii, susțin că se va muta cu traiul pe teritoriul României pentru a le oferi acestora o educație în limba română „Mă mai gândesc la trecerea cu traiul peste o anumită perioadă în România, acolo unde există școli cu predare în limba română (Nicolae).

Biserica este unul dintre locurile de întâlnire a etnicilor români din Ucraina în regiunea capitalei Bruxelles. De asemenea, există o comunitate a românilor originari din regiunea Cernăuți în Regatul Belgiei. Tinerii se întâlnesc, petrec timpul liber împreună, lucrează, se distrează. Majoritatea contactelor sociale din regiunea Cernăuți au fost transferate și dezvoltate pe teritoriul unui alt stat.

Viitorul acestei comunități este proiectat prin prisma identității de român, dar și de cetățean al Ucrainei. Ambele identități se completează reciproc în contextul percepției războiului. Majoritatea tinerilor sau vorbesc cu copiii lor în limba română sau își propun să facă aceasta când vor avea copii, dar există și alte păreri: „Nu are importanță ce limbă vor vorbi copiii mei” (Ana). În același timp, unii par-

ticipanții la interviu susțin că copiii lor se află în Ucraina și învață în școli cu predare în limba română. Peste ani, tinerii își doresc să aibă copii care pe lângă limba română, să cunoască ucraineana, dar și o limbă de circulație internațională.

Tinerii din Regatul Belgiei și Țările de Jos sunt la curent cu evenimentele culturale din zona lor, dar menționează că nu au timp pentru acestea sau manifestă un interes scăzut față de domeniul culturii românești în diaspora: **„Noi am venit să lucrăm aici și parcă nu ne gândim la cultură” (Petru)**.

Revenirea acasă nu depinde în cazul a jumătate dintre tineri de terminarea rapidă a războiului, ci de posibilitatea de a avea un salariu mai bun acasă. În același timp, femeile cu copii care se află peste hotare pentru a fi împreună cu soții, susțin că o pace durabilă în Ucraina ar fi un factor important pentru luarea deciziei de revenire acasă: **„Nu m-am căsătorit să-mi pierd soțul, deci când nu va mai fi război, ne vom gândi la revenirea acasă” (Ana)**.

Participanții la interviul de tip focus grup susțin că Kievul trebuie să-și revadă atitudinea față de minorități: „Drepturile noastre nu trebuie călcate în picioare. Ucraina nu trebuie să facă greșeli în continuare” (Petru). Așteptările grupului de etnici români față de România țin de apărarea intereselor românilor din Ucraina și de o diplomatie mai eficientă a statului român în relația cu Kievul. O parte dintre tineri i-au mulțumit României pentru sprijinirea Ucrainei în contextul războiului, în timp ce alții au criticat Bucureștiul pentru pasivitate: „Au fost ani în care România era total absentă în zona noastră și acum încearcă să recupereze ce a pierdut” (Irina). Tinerii își doresc găsirea unor soluții diplomatice bilaterale viabile și construirea relațiilor dintre Ucraina și România în baza principiilor de reciprocitate și respect.

Legea marțială introdusă pe teritoriul Ucrainei după declanșarea invaziei la scară largă a modificat substanțial contextul social-politic și juridic: au fost interzise protestele, are loc mobilizarea bărbaților în armată și uniformizarea spațiului informațional cu scopul consolidării securității naționale ucrainene. În același timp, UE le-a oferit cetățenilor ucraineni, indiferent de etnie și zona de proveniență, statutul de protecție temporară, care prevede dreptul de ședere, accesul la piața forței de muncă, asistența medicală, asistența socială, accesul la educație pentru copii.

Potrivit relatărilor presei din această perioadă, tot mai mulți tineri de etnie română au părăsit Ucraina, numărul de copii la școli și grădinițe a descrescut, iar natalitatea în comunitățile de români a devenit mai mică. Reprezentanții autorităților locale constată o criză a brațelor de muncă în anumite domenii specifice ale economiei.

În acest context general, datele sociologice colectate de IPSSC prin metoda interviului de tip focus grup în regiunea Cernăuți (Ucraina), județul Suceava (România) și regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei) ne prezintă o comunitate a tinerilor români împrăștiată prin lume, dar care păstrează elementele fundamentale ale identității etnolingvistice.

Regiunea/ țara	Sentimentul nesiguranței	Problemele cu care se confruntă grupul	Încrederea în vecini (capital social)	Interacțiuni în mediul grupului etnic	Limba vorbită de grup acasă	De ce depinde revenirea sau rămânerea acasă
Cernăuți	Prezent	Financiare, mobilizare, instabilitate, stres	Neîncredere generală, încrederea în rude	Active (evenimente cul- turale, proiecte comune)	Româna	Durata războiului
Suceava	Parțial prezent	Mici neînțelegeri din cauza percepției diferite a războiului, echivalarea/ recunoaștere studiilor	Neîncredere generală, deschidere față de ceilalți	Active (socializare)	Româna	Posibilități de angajare acasă/ terminarea războiului
Bruxelles	Absent	Bariere lingvistice	Neîncredere generală, încredere în cei veniți din aceeași zonă sau de aceeași etnie	Active (biserică, competiții spor- tive, petreceri)	Româna	Terminarea războiului / salariile mai mari în Ucraina

Majoritatea tinerilor români, indiferent de faptul unde se află acum, au menționat că sentimentul siguranței s-a schimbat în contextul războiului. În nesiguranță se simt tinerii care au rămas acasă, subliniind că se mai confruntă cu diverse probleme, precum sărăcia, înrolarea bărbaților în armată și stresul cauzat de război. Cu cât ne îndepărtăm de zona frontului, cu atât sentimentul nesiguranței este mai mic. În același timp, grupul interviuat la Bruxelles a menționat că starea lor psihologică depinde și de situația rudelor rămase acasă.

Tinerii din cele trei regiuni își asumă identitatea etnică românească, precizând că sunt și cetățeni ucraineni. Majoritatea participanților la interviul de tip focus grup a menționat că vorbește cu copiii/rudele în limba română. Evenimentele politice din Ucraina, inclusiv privind războiul, sunt văzute prin prisma suprapunerii identitare: etnic român – cetățean al Ucrainei.

Tinerii din regiunea Cernăuți se consideră cei mai neinformați despre situația din Ucraina și despre război, fiind nemulțumiți de controlul Guvernului asupra spațiului informațional în perioada legii marțiale. Cei mai informați se consideră tinerii din Regatul Belgiei, subliniind că citesc știri din diverse surse, inclusiv rusești, pentru a cunoaște lucrurile în comparație. Tinerii aflați din județul Suceava au menționat o oarecare neîncredere în sursele oficiale din Ucraina și Rusia, subliniind că se documentează în urma discuțiilor cu alți etnici români aflați

Ucraina cu atât cercul încrederii se extinde asupra spațiului est-european (România, Republica Moldova, Ucraina etc.) și se îngustează față de ceilalți.

Majoritatea tinerilor intervievați consideră Rusia principalul vinovat de declanșarea războiului. Dacă la Bruxelles vina Moscovei este văzută ca o axiomă, la Suceava a mai fost menționată incapacitatea Ucrainei de a preveni războiul, iar la Cernăuți – Rusia era acuzată de agresiune, iar elitele ucrainene – de acumularea unor averi pe timp de război. Cei care locuiesc în Ucraina sunt mult mai fermi în a acuza

în limba română, unii își propun să revină acasă pentru a fi posibil acest lucru. Este respinsă ideea înscrierii copiilor la o școală cu limba franceză de predare. Dacă războiul se va prelungi, a cincea parte dintre tinerii intervievați la Bruxelles nu exclude mutarea cu traiul pe teritoriul României pentru asigurarea confortului lingvistic al copiilor lor.

Tinerii din județul Suceava, Regatul Belgiei și Țările de Jos nu au putut menționa anumite necesități culturale care ar trebui satisfăcute inclusiv cu sprijinul statului român în viitor. În același timp, tinerii români

pe front sau care s-au întors acasă din zona ostilităților. Majoritatea tinerilor a precizat că cunoașterea de către ei a limbilor ucraineană și rusă ușurează procesul de documentare privind situația politică și militară din Ucraina.

Tinerii din regiunea Cernăuți și regiunea capitalei Bruxelles își doresc o terminare rapidă a războiului din Ucraina, neexistând un anumit interes față de modul cum se va produce acest proces. În cazul tinerilor români din Cernăuți este vizibilă o oboseală de război tot mai profundă, care generează o anumită indiferență față de aspectele procesuale și de fond ale încheierii războiului. Doar grupul de tineri aflat în județul Suceava a menționat că și-ar dori ca Ucraina să elibereze toate teritoriile ocupate de Rusia, dar a adăugat că acest lucru ar putea să nu fie posibil.

Oriunde s-ar afla reprezentanții tinerei generații de români din Ucraina, aceștia păstrează legăturile de grup – se întâlnesc la biserică, la petreceri, la evenimente sportive, se ajută reciproc. Mai mult decât atât, în sfera capitalului social, tinerii demonstrează o încredere în semenii lor de aceeași etnie sau vorbitori de aceeași limbă și o neîncredere generalizată în ceilalți. Cu cât tinerii se află mai departe de

Kievul de anumite nereguli din viața lor. Cu cât tinerii se află mai departe de zona confruntărilor, cu atât percepția războiului este mai polarizată în dilema Rusia – Ucraina.

Revenirea acasă în cazul celor plecați din Ucraina depinde de terminarea războiului. Cei din Regatul Belgiei și Țările de Jos au menționat că vor continua să muncească în UE până când nu se va stabili situația economică din Ucraina. Studenții din România, originari din Cernăuți, au declarat că vor face tot posibilul să nu revină acasă și să se integreze în viața social-politică și economică din România. În același timp, cei rămași în regiunea Cernăuți manifestă un mare interes pentru continuarea vieții lor acasă, în mediul comunității românești, unii însă sunt de părere că prelungirea ostilităților și învechirea războiului îi face să se gândească tot mai mult la părăsirea țării. Grupul cel mai legat emotiv de locurile natale și care denotă și un disconfort lingvistic este cel al tinerilor români din Regatul Belgiei, iar grupul cel mai integrat social este cel din județul Suceava.

Mai mult decât atât, în contextul dorinței grupului din Regatul Belgiei de a le oferi o educație copiilor

din regiunea Cernăuți au subliniat că au nevoie de mai multă presă de limba română, în special de informații difuzate pe canale online interactive, de teatru, filme românești, cărți și reviste.

Există o serie de așteptări de la statul ucrainean care sunt comune pentru tinerii aflați în diverse state în perioada războiului din Ucraina: schimbarea atitudinii față de minoritățile naționale, oferirea dreptului la studiu integral în limba maternă cu păstrarea orelor de limba ucraineană, urgentarea procesului de căutare a unor soluții de pace în războiul cu Rusia, combaterea corupției. În același timp, tinerii din cele trei regiuni au subliniat sprijinul oferit de România, inclusiv prin intermediul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni (burse de studii pe teritoriul României, burse pentru elevii și profesorii din Ucraina, proiectele culturale și de presă) etnicilor români, dar au solicitat o poziție pro-activă a Bucureștiului în relația cu Kievul și o regândire a politicii externe față de românii din comunitățile istorice.

Anexa 1

MODELUL INTERVIULUI DE TIP FOCUS GRUP (tineri români din Ucraina)

Proiect: „Viitorul comunității românești din Ucraina – o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului”

Introducere (4 minute)

Vă mulțumesc pentru disponibilitatea Dumneavoastră de a participa la acest interviu de tip focus grup, desfășurat în cadrul proiectului „Viitorul comunității românești din Ucraina – o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului”, realizat de Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți.

Scopul acestui interviu de grup este de a analiza, în contextul războiului, situația tinerilor români rămași în Ucraina, aflați pe teritoriul României sau pe teritoriul unui stat în care limba oficială de conversație nu este română. Proiectul își propune să identifice necesitățile, așteptările, problemele și planurile de viață ale tinerei generații de români după lansarea invaziei la scară largă a Rusiei împotriva statului ucrainean.

Institutul de Studii Politice și Capital Social (IPSSC) este un centru analitic înregistrat la Cernăuți (Ucraina) ca ONG cu profil științific pentru desfășurarea unor cercetări în domeniul științelor politice, sociologiei, relațiilor internaționale și geopoliticii.

Vă rog să vă exprimați liber punctul Dumneavoastră de vedere. În discuția noastră nu există cugetări corecte și greșite, fiecare părere contează pentru noi. Vă garantăm confidențialitatea. Vom înregistra discuția, dar nu o vom publica. Imprimarea va fi folosită doar în scopuri de cercetare și de analiză. Discuția va dura circa o oră.

Vă rog să ne spuneți cum să vă numim: cu nume real sau cu nume inventat. Contează foarte mult părerea, și nu numele.

Regulile discuției:

1. Ascultăm și nu întrerupem vorbitorul.
2. Vorbim laconic și constativ.
3. Punem pe silențios telefoanele mobile.
4. Nu părăsim întâlnirea până nu se va încheia interviul de grup.

Secțiunea nr. 1 „Securitate și încredere” (15 minute)

- Vă simțiți în siguranță în momentul de față? S-a schimbat sau nu după declanșarea invaziei la scară largă a Rusiei asupra Ucrainei sentimentul de siguranță?
- Cine este vinovat de izbucnirea conflictului armat din Ucraina?
- De ce ați decis să părăsiți țara sau să rămâneți acasă?
- Care sunt cele mai mari probleme cu care vă confrunțați în momentul de față? Ce vă deranjează cel mai mult? De ce vă este frică?
- Aveți încredere în vecini, în oamenii din jur, acolo unde vă aflați?

Secțiunea nr. 2 „Războiul” (15 minute)

- Cum v-ați dori să se încheie războiul din Ucraina?
- Considerați că acolo unde vă aflați aveți acces deplin la informații (știri) despre situația reală din Ucraina, inclusiv despre război?
- Dacă mâine se termină războiul: veți locui în Ucraina sau într-un alt stat?
- În ce măsuri țineți legătura cu alți români din zona în care vă aflați?

Secțiunea nr. 3 „Proiecția viitorului prin prisma identității” (20 minute)

- În ce limbă vorbiți acasă cu copiii? În ce limbă învață acum aceștia la școală/grădiniță? În ce limbă ați vrea să învețe copiii Dv. peste 10 ani?
- Ce necesități culturale aveți (ziare românești, filme, teatru, cărți, muzică)?
- De ce depinde revenirea / rămânerea acasă, în Ucraina?
- Ce așteptări aveți de la Ucraina? Ce ar trebui să facă Kievul pentru voi
- Ce așteptări aveți de la România? Ce ar trebuie să facă Bucureștiul pentru voi

Concluzii (6 minute)

Am discutat toate subiectele prevăzute în planul interviului de tip focus grup. Dacă cineva nu a reușit să-și exprime o părere, o puteți face acum.

Vă mulțumesc pentru participare! La revedere!

Cuprins

- Introducere **2**
- Situația tinerilor de etnie română în perioada războiului ruso-ucrainean: context politic, juridic și informațional **3**
- Radiografia sociologică a tinerii generații de români din Ucraina în contextul războiului **6**
- Interviuul de tip focus grup desfășurat în regiunea Cernăuți **7**
- Analiza discuțiilor cu tinerii români din regiunea Cernăuți **9**
- Interviuul de tip focus grup desfășurat în județul Suceava (România) **11**
- Analiza discuțiilor cu tinerii români aflați în județul Suceava **13**
- Interviuul de tip focus grup desfășurat în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei) **15**
- Analiza discuțiilor cu tinerii români aflați în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgiei) și în Țările de Jos **17**
- Concluzii **19**
- Anexa 1. Modelul interviului de tip focus grup (tineri români din Ucraina) **21**

Tânăra generație de români din Ucraina a avut cel mai mult de suferit în urma războiului. Un val de refugiați, reprezentând cetățeni ucraineni de etnie română, au ajuns în România, în special în orașele din apropierea frontierei. Mulți tineri din Ucraina se află în statele UE, în Marea Britanie, Canada sau SUA. Unii au decis să rămână acasă, în mediul comunităților istorice din care fac parte. De situația, opiniile și așteptările acestei generații depinde în mod direct viitorul comunității românești din Ucraina.

Se vor mai întoarce cei plecați acasă? Ce așteptări au? În ce limbă vorbesc acum și în ce limbă vor vorbi cu copiii lor? De ce depinde revenirea acasă după sau în perioada războiului? Care sunt necesitățile lor culturale? Care este situația tinerei generații de români din Ucraina și care este cea a refugiaților de etnie română din UE?

Pentru a răspunde la aceste întrebări, Institutul de Studii Politice și Capital Social din Cernăuți a realizat în perioada 1 iulie – 31 octombrie 2023 un studiu în cadrul proiectului „Viitorul comunității românești din Ucraina – o radiografie sociologică a tinerei generații în contextul războiului”, finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni. Proiectul s-a desfășurat în regiunea Cernăuți (Ucraina), județul Suceava (România) și în regiunea capitalei Bruxelles (Regatul Belgia).

**Institute
of Political Studies
and Social Capital**